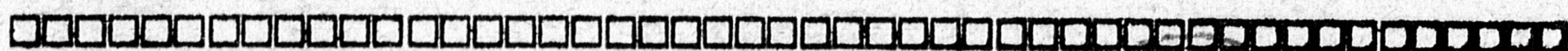
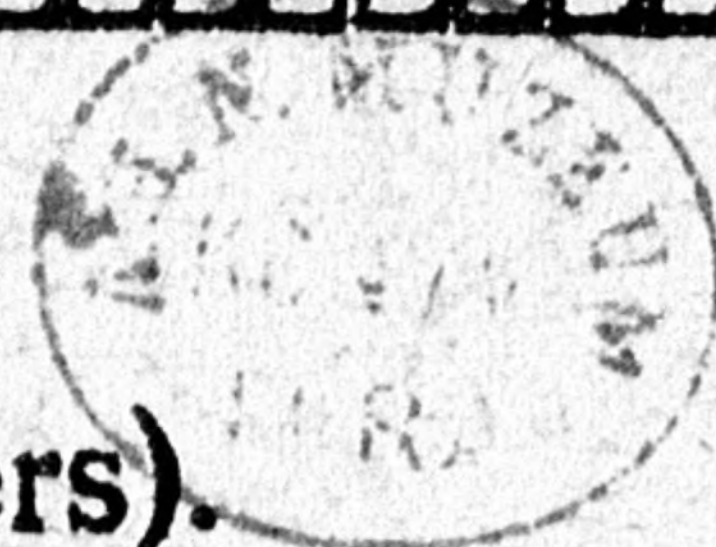

Haladás

TARTALOM:

- Szombati-Szabó István*: Májusi miatyánk. (vers).
Frenkel Pál: Ördögpiac. (novella).
Cis: Halkszavú könyörgés. Csók-halottam siratása. (versek).
Tessék Béla Jenő: Zúg a gázláng. (novella).
Fehér Margit: Áldozás. (vers).
Csiky Jenő: A perzsa kendő és a nő. (novella).
Szigethy László: Bálványok az úton. Halál hús lugasában. (versek).
Kálmán József: Irodalmi Rembrandt rézkarc.
Eugène de Monte: A tücsök őszi dala egy szomorú kertben. Csók. (versek).
Bégh Géza: Csónakok az alkonyfényes tavon. (novella).
Szilágyi Sándor: Hajnalhívás. Egy őszöm. Nehéz éjszakák. (versek).
Crassián: Brankóra. (novella).
Halmi József: Ma álmodni fogok. (vers).
Cis: Apró problémák. I. Valami a stilszerűségről.
Mándy Gyula: A velencei vasgalambok. A megkoszorúzott meddőség. (versek).
Kálmán József: Mándy Gyula: Ó hangulat.
Bárd Oszkár: Csókok találkozása. (vers).
Világvasárnap. Válasz az Erdélyi Lapoknak.
Szinházi jegyadó. Zenekonzervatóriumi „Kamara-hangverseny”.

II. évf. 5.

1912 május.

3. füzet.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

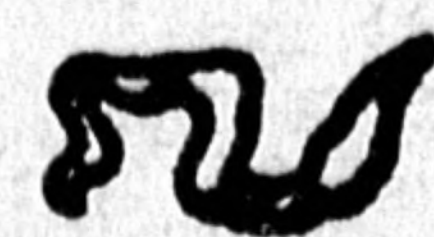
Kolozsvár,
Klastrom-uca 1. szám

Előfizetési ára:

Egész évre 8 kor.
Egyes szám ára 10 fillér.

Megjelenik minden hó 1.- és 15.-én.

A szerkesztésért **SAS LÓRÁND** felel.

Kiadóhivatali főnök: **ORIOLO ANTAL.**

Torna- és Athletikai cikkek: u. m. Ingek, nadrágok, övek egylefi színekben kaphatók

SCHUSTER EMIL

Sportüzletében Kolozsvár

Valódi angol Football-labdák, cipők, dressek, valamint angol Tennisverők, labdák nagy választékban. — Tennisverők behurozása és javítása gyorsan eszközöltefik. Telefon 183

ERDÉLYI KERESKEDELMI ÉS AUTOMOBIL-FORGALMI R. T.

Központi Iroda: KOLOZSVÁR, Deák F.-u. 9. Telefon 829. Garage és Javítóműhely: Honvéd-u. 29. Telefon 889. — Városi üzlet: Deák Ferenc-uca 20. Telefon 782.

Marosvásárhelyi fiók: Iroda és Garage:

Sándor János-u. 36.

Messey-Harris

gázkezelési gépjárat vezérlőgépkecsége.

Gábor Dezső irodája

Betegségnylvizsgáló és balesetbiztosítási Iroda. Munkásbetegségnylviző be- és kijelentések és azok egyéb összes ügyeinek pontos és szakaszorú vezetés és nyilvántartása. Árnygyeletek, Ügynekségek és képviseletek.

Ingatlan adás-vétel. Fuvarlevél felülvizsgálat.

Valódi amerikai írógépkellékek állandó raktára.

Incasso.

Mindennemű közvetítések:

Kolozsvár, Deák F.-u. 34. I.

Telefonszám: 8-43.

Wirth-zongorák

erdélyrészi egyedüli képviselősege

Triska J.

Kolozsvár, Bartha Miklós-u. 14. sz.

Hangolások, javításokat szakaszorúen végez

Telephon: 419.

Szabó Ferenc

szobafestő és mázoló.

Modern mintákból nagy választék.

Kolozsvár

Költségjegyzék díjtalan.

Telefon 982.

Kossuth L.-u. 7

HOROSZ ÉS KUPÁS

nőidivat, vászon és fehérnemű áruház. Kolozsvár, Mátyás király-tér 19. o Szolid beszerzési forrás.

Telefon 694

Telefon 694

Májusi miatyánk.

Mi atyánk: Tavasz,
Ki vagy a fűben, a fában, a kőben,
A ködben, a vérben, a vágyban, a hőben,
Ki vagy a lázban, a légben, a fényben,
Ki vagy sok ezer üde asszonyi méhben:
Májusi éjfelek sok csillagpénzű babonája,
Mennyei aranyakat szóró égi seregek királya,
Fiatal asszonyok méhének első gyümölcse, terve,
Szép ifjú lányok csodálatos áldottsága, terhe,
Te isten-arcú termékeny tavaszi csodálatosság,
Te áldott és titkos asszonyi állapotosság,
Te minden szívet bekötő aranyos egyetlenegy pók,
Te minden asszonyt megterhesítő csodálatos egyetlenegy csók:
Mi atyánk: Tavasz, szenteltessék meg a te neved.
Halleluja teneked!

*

A vágyak most születnek, kelnek, lesznek, szakadnak
S te magad vagy a legszebb vágya magadnak,
Most sárga, fehér, piros és tarka színek fakadnak.

A vágyak, az ágyak most telnek, majd üresek,
Húsz éves ifjú lányok csókja mostan tüzesebb,
Húsz éves ifjú lányok csókja mostan tüzes seb.

A te eljöveteled szent. Május, szent pazaroltság.
Nincs annyi hősöd, sem húsöd, hogy vágyunkat kioltsák.
Nálad nélkül a világ nagy ravatal, kiholtság.

Szivek friss ugarán a vágyak most kelnek, mint a manna.
Szív és ajak most mind-mind tüzes borral telt kanná.
Jöjjön el a te országod minden szívbe... Hozsanna!

*

Szomorú legények, kiket szerelmek átka ver váltig,
Szeretünk téged s ha nem vagy: vágyakat temetünk ma.
Mert csak hiába szeretünk, nevetünk s epedünk, ha
Nálad nélkül epedünk, nevetünk, szeretünk váltig...
A mi mindennapi csókjainkat add meg minekünk ma.

És bocsásd meg a mi vétkeinket: sok ezer csókot,
Miket el nem csókolt botor szívünk, aszkéta ajkunk,
(Miknek halotti sápadtsága szomorog rajtunk)
Miképen mi is megbocsátunk sok ezer csókot,
Miknek piros virág-tetemén nevetve tovahajtunk.

*

Szivünknek most szárnyai nőnek, mint kis seregélynek.
Csókunk és könnyünk tavaszi vándorlásban eregélnek.
Ágyunkon, mint virágos tavaszi fogaton heverészünk
S hamit álmunk megad: vágyunkból az már felerészünk.
Most minden élők élő szivek zavarosában halászók;
Csordultig szívű lányok s fiúk szemében rendre kigyúlnak
Apró, tüzes, repeső lángok, üdvözlésedre, nagy-úrnak
S lengnek-lobognak, mint ablakokban megannyi zászlók.
Szállingó botor vágyak apja és anyja ma minden,
Miknek törvényét, ágyát, születését senkise kérdi,
De a vágyaknak szent üzenetjét sorra mindenki megérti.
Törvény, parancs, tilalom májusban soha sincsen:
Itt a tavasz, a május, a csók, az isten, a minden!

*

Hozsánna Tavasz, mulatós és pelyhes-állú kisisten,
Ki ellopsz tőlünk minden lányt egy éjszakára.
Nyelvünk most cserdül ujjongó hallelujára:
Hozsánna Tavasz, mulatós és pelyhes-állú kisisten!

*

Üdvözlégy Tavasz-isten, te ravasz!
Üdvözlégy kamasz isten, te tavasz!
Ó szörnyű isten: vágy-gyújtogató,
Ó kegyes isten: vágy-nyújtogató.
A csókjaid mind jók, mind szépek, szentek,
A karjaid erősek és pihentek,
Olyan vagy, mint egy nagy, csodás titok,
Amelynek zárán én is most nyitok.

*

Jön a tavasz orozva,
Aranyporral porozva,
Fiatalon és frissen,
Virágon és tövisen.

*

Ó szent tavasz, ó május: vidám isten, kerítő.
Ó májusi éj: sötét, aranyos-szép terítő.
Ó májusi csók: csodás életital-merítő.

Ó májusi éjszakák: tüzes szemű legények.
Ó májusi szerelmek: babonás-szép regények.
Ó májusi leányok: pompás varázsedények.

*

Mindenki gyilkos most, mert vágyat öldös
 S bibor szívek sírjába rejti holtan.
 Csók-arcú rém az ember és a csókok
 Ember-arcú, apró, rossz, fürge törpék.
 (Piros váza-szivünket összetörték
 A virágért, amit onnan kiloptak.)
 Mindenki rom és mindenki éled.
 Mindenki bűnös és mindenki vágyik.
 Mindenki van: a csók, a vágy, a bánat.
 Mindenki lázad, minden kivirágzik . . .
 Ó szent május, te csók-formájú hónap,
 Ó édesdeden gyilkoló tavasz.
 Ó rossz tavasz, te álnok csudaság,
 Ó friss tavasz, te áldott csuda-ág,
 Ó szép tavasz, te nagy virág-mező,
 Ó bájos tavasz: csókos uzsorás,
 Ó álnok tavasz, szép bujtogató,
 Ó mindenekben minden, egyben egy,
 Titokban titok, vágyban vágy, varázs,
 Ó kábító, ó csábító, ó mámor,
 Magad magadtól megkábult gyönyör,
 Ó szépséges-szép, ó csodás-csoda,
 Ó csalfaság, ó szerelem, ó vígság,
 Ó álmatlanság, ó vágyteltség, ó bánat,
 Ó szomjúság, ó menny, ó pokol,
 Ó lány érintés, ó bátorság, ó kéjek,
 Ó remegés, ó láz, ó félelem,
 Te csók, te minden, te isten: Tavasz!

*

Hozzád jöttem tavaszi isten, vidáman hallelujázva
 S hoztam szivemben tömjént, mirrhát, aranyat.
 Mert éngem tél nem vár, ősz nem lát meg s a nyarat
 Nem hiszem, mert enyém a tavasz csak, ha remegve, ha fázva.

Hozzád imádkozom most, tavaszi isten, vigilemmel, a holddal,
 Míg holttá lélegzem magamat tebelőled.
 Ó mert oly szép vagy, dús, meleg, illatos és igéző,
 Mint egy szerelmes, fiatal lány frissen letett csipkés ruhája.

Ó tavasz, hozzád könyörgök: Szeress, ölelj, takarj be és simulj rám,
 Mint alvó asszonyok pompás testére melegen a selyeming.
 Kis mécsedet akaszd ki szivem piros, párázó kapúján ma
 S küldj valakit ágyamnak és vágyamnak ez éjszakára, Tavasz!

*

Éj van . . . Május . . . Az istenek itt járnak most a földön.
 Ünnepe van és az utca a fákkal halkán hallelujázik.
 Az ablakom kinyitva . . . Alatta lopva a tavasz oszon most
 S tapsolnak az akácok zöld tenyerükkel ott kinn.

Szombati-Szabó István.

Az ördögpiac.

Valahol Budán jártam s amerre mentem, a magas házak leolvadtak kicsiny, girbegurba és furcsa házakká. Kopogott a sok hegyeskockás kő, amint mentem rajtok s valahogyan lassanként én is arra felé jutottam, amerre minden ember ment. Ünnepdélután volt s mindenki az ördögpiac felé sietett.

Messziről hivogatott a tarkabarka zene, a világ legfurcsább, legbadarabb muzsikája. Ez a zene szaladt ki a vendéglőkből, ahol nagyokat kártyáztak a messziről betévedt munkások és ez a zene zendült meg a régesrég elkopott ringispilekből, ezt a zenét énekelte és zenélte az egész ördögpiac.

Idetévedtem én is, az ördögpiacra. Zöld volt a fű, kora tavaszi illatot küldött mindenfelől a sok budai hegy s az egész teret ellepték tarkabarka szinekkel az emberek, a sok mulatozó, énekelő, verekedő és táncoló ember. Késő délután volt.

Mentem, mentem. Hegyestornyú kis templom állott a tér alatt a lejtőn. Harangoztak belül, öreganyók, kis gyerekek jöttek be, mentek ki. Az ördögpiacról azonban kevesen jöttek ide be, annál többen mentek aztán tovább fel a mulatozó térre.

Giling-galang, a harangozás beletévedt a tavaszi délután mulatozók zenéjébe és még furcsább, még hívóbb s még gyönyörűségesebb lett az ördögpiac muzsikája.

A templom körül korhadt padok voltak. Egyikén, másikán ült valaki akinek még nem volt párja, akivel az ördögpiacra mehesen, vagy valaki, akit odébbhagyott, akivelt indult. De párja nélkül nem indult meg senki az ördögpiacnak.

S ahogy álltam, ahogy nézdegéltem a templomtéren, az egyik padon furcsa, öreg párt láttam meg s mellettük ült egy lány. A lány sóváran és vágyón nézett fel az ördögpiacra, ahol újra és újra nekizendült a zene, az ördögpiac hívó, csalogató muzsikája.

Megkerültem őket és egy hátsóbb padba ültem be. A férfi is korosabb volt, az asszony is vénebb. Vasárnapi fekete ruha volt mindakettőn. Fekete volt mindkettő tetőtől talpig, csak az embernek a gallérja, meg az asszonynak a vállinge fehéredett ki. Mellettük ült a leányuk. Bársonyruha volt rajta, feketebársony és sima, puha volt az arca s a szeme egyre az ördögpiac felé nézett. Hátuk mögött ültem s minden szót hallottam. Az asszony beszélt az urához, arról beszélt, hogy az ő korában még hirehamva sem volt az ördögpiacnak, zenének, muzsikának. A templomtér körül jámbor mézeskalácsos sátrakat ütöttek fel a vásárosok, este felé meggyújtották a gyertyákat és sétáltak a párok.

Megnéztem az asszony szemét, őszintén beszélt s láttam, hogy a lelke nem kívánja az ördögpiac sok csodáját s szép csendesen, szeret így ülni a padon az örege mellett.

A férfi hümmögött közbe, rágyújtott a pipájára, nézte, hogy a füstje hogy bódorog el az ördögpiac felé s ránézett a lányára, aki egyre nézett vágyódva a zenés térre.

— Nem mégy oda. Csavargó legények és csavargó leányok közé. Hogyisne, a bársonyruhás kisasszony, az Erna most már táncba akar fogni az ördögpiacon. A bolondok piacán, a részegek és kártyások, szeretők tanyáján. Itt maradsz.

Ezért neveltelek így fel, szép bársonyruhás kisasszony, Erna. A te véred is akar bomlani, mint annak idején az anyádé. Te is, te is. Mint az anyád, akit úgy szedtem ki a részegesek közül az ördögpiacról. Mert mindig meg volt az ördögpiac. Ma itt, tegnap ott s mindig zaklatta a lányok vérét, az asszonyok vérét. Akkoriban még feljebb volt s még jobban huzta az ördögpiacra az embereket.

Nem mégy, ha mondom. Szép bársonyruhás kisasszony. Hát erre kellett az ünnepdélutáni ruha? Nem mégy, Erna. Az ördögpiacra hiába hív a véred. Itt maradsz. Nem akarlak téged is ott látni, ahol az anyád táncolt a síp körül, meg a dob körül. Maradj veszteg Erna.

A lány arcába néztem. Kigyuladt a szeme. Az este már lassan leereszkedett s Erna vágyón és szomorúan nézett oda, ahonnan a szél hozta a zenét s hozta a meggyulladt lámpák színes fényét.

Elhallgattak. A lány érezte, hogy immár elmulik a délután, az este s neki itt kell nesztelen kuksolnia bársonyruhájával, kifésült szép hajával. Azt hitte, hogy az egész életét is így kell majd eldobnia magától s mikorra majd ő is kiállhatna, akkorra majd az ördögpiacot is megint odébb viszik más vidékre, ahová már nem juthat fel. Sírt.

Csend lett. Az asszony megszólalt: „Erna, Pestre kell menned. Tudod, ma vacsorára vár a nagyanya s haragszik, ha nem vagy pontos. Menj, mutasd meg az új ruhádat. Köszöntsd őt. Siess!”

A lány lassan felállott. Ekkor láttam csak, milyen szép, milyen magas. Nagyot sóhajtott s kérdezte: Hát muszáj mennem? — egy kicsit illegette magát, az ördögpiacra nézett fel még egyszer s azután lassan lefelé indult.

Megindult. A sötétben háta mögé kerültem s utána mentem. Ment lefelé, amerről a híd látszott. Zörögtek a kövek a fehér harisnyás lába alatt.

Egyszerre csak újra megszólalt felül valahol a zene, még szebben és még badarabbúl, mint valaha. A lány fáradt is volt, megállott, megfordult és nézett visszafelé, fölfelé.

Elébe álltam. Megfogtam a két kezemmel s a csodálatos bársonyruha olyan puha volt, olyan hajlékony. A lány visszarettegett, ki akart szabadulni.

— Erna, ne menjen el tőlem. Én vártam magára egész este. Én ültem a padjuk mögött, mikor maga felfelé vágyott az ördögpiacra. Ma velem fog jönni.

A lány siklott a kezeimből, ugorni akart, én átöleltem. Olyan meleg volt az arca és olyan sima, mint aminőről egy éjszaka álmodtam.

— Erna, nem viszem az ördögpiacra. Mit akar az ünnepdélutániak vad zenéje között? Hagyja az anyjának, aki úgy félti a multját s a lányának nem enged semmit az új zenéből. Jöjjön velem!

A lány elernyed. Csendesen, átfogtuk egymást. Meleg testével rámbujt s a könny kiesett a szeméből és én lecsókoltam. „Milyen gyönyörű nagy lány maga Erna s milyen pompás ez a bársonyruhája! Mit fél az apjától, aki morózus s büszke, hogy a rossz asszonyok familiájában ő a tiszta és nagyszerű becsületes polgár“.

— Az apám . . . tört ki a lány — az apám volt az ördögpiac réme. Ő volt legénykorában a legények vezére. Ő vezette őket, velük tört a sétáló lányokra és gyönyörködött, amikor azok haragosan sikoltoztak. A cudar ember. Nem engedett oda, ahol az anyámat lopta magának, a sátrak közé. Az anyám mutatványos lánya volt s ő egy este elvette magának.

De nem is kell már nekem az ördögpiac. A bolond zenéjétől még megfájdul a fejem, sok tarkaszínű lámpájától káprázik a szemem s minek engedjem a bársonyruhámot a vad legények kezébe?

Átöleltem a lányt. Nagyon emlékeztem, hogy valamikor álomban megismerkedtem vele. Megmondtam ezt neki s elmosolyodott és arra gondolt, hogy ma este otthagyja a csunya öregeket s velük együtt az ő féltveőrzött, csufondáros ördögpiacukat is és valahova szebb, virágos helyre érünk.

Átkaroltuk egymást s így indultunk meg. Nagyokat futottunk, nagyokat ugráltunk a görbe, nekiereszkedő, felemelkedő, árkoslejtős uccákon. Ugrottunk nagyokat s neveltünk vígan.

Mentünk, szaladtunk s amint hosszú fel és leutak után a késő estében egy nagy virágos hegy mögé érkeztünk, egyszerre egészen közélről, teli hangossággal dobta felénk a szél az ördögpiac zenéjét. Badar csengéssel és szomorú vígsággal zendült meg a muzsika. Terjedt, terjedt a zene a térben és meglobbantotta a lány szemét. A keze kihullott az enyémből és én éreztem, hogy a hosszú virágos esti utnak elérkeztünk a végére és minket is magához húz a harsogó ördögpiac.

Frenkel Pál.

Halkszavú könnyörgés.

*Ha bársonyernyős pillád fölemelnéd
és rámtekintne árnyas, két szemed,
a nézésed tépné búmnak fátylas selymét,
mely most beburkol, őrizőn temet;
ha bársonyernyős pillád fölemelnéd . . .*

*Ha rámtekintne árnyas két szemed,
ha most benyitnád lelkemnek kilincsét,
ha látnád: milyen szépen szenvedek,
ha tudnád: szépen szenvedni milyen szép
könnyetlen-bús tekintetek megett.*

Ha bársonyernyős pillád fölemelnéd
és látnám lángragyúlni éjszemed,
ha rámsugárzó fénytoronyra lelnék,
mely kormányozná kósza lelkemet;
ha bús-borús szemem fénnel betelnék . . .

Ha rámtekintne árnyas, két szemed
és összetépné búmnak fátylas selymét,
mely úgy beburkol, őriz, rejteget;
ha bársonyernyős pillád fölemelnéd
és rámtekintne árnyas két szemed . . .

Cis.

Csók-halottam siratása.

A lány, kicsinyke, kék-eres kezéd
úgg által fogja, őrzi lelkemet;
úgy vágytam s ősi gyávasággal verten
ajkammal rásimulni mégse mertem
a lány, kicsinyke, kék-eres kezédre,
melynek parányi, rózsakelyhű medre
úgy őrzi az én könnyes, árva lelkem,
mint regebéli órjas dzsinneket
egy kis palacknak öble eltemet
szigorú zárral, hétszer-pecsételten.

S szemem-csukottan, gyáva álmodással,
magam-csaló szép hittel, áltatással
— ereklyét tisztel így a templom népe —
egy csókot loptam keztyűd belsejébe:
hogy mindahányszor lánykezed befonta,
félénk, kis csókom rásimuljon lágyan,
szelid-félősen rálehelje vágyam
s az ajkam láza perzseljen naponta.

De jaj: az ajkam csókolásra vár még;
s a csók, mit keztyűd belsejébe loptam
— létetlen létű légi, puszta árnyék —
mint hunyt parázs, mered fagyos-halottan.

S az ajkam: élő csókolásra vár még.

Cis.

Zúg a gázláng.

Irta: **Tessék Béla Jenő.**

A művészi népiparterjesztő egyesület két nőtagja bejárta az egész várost. Nagy buzgalommal gyűjtött tagokat a két agilis asszony. Fizetni — igazán csekélység — a belépéskor 10 koronát kellett és attól kezdve minden hónapban 4 koronát. Azonban nem is a tagsági díj volt a legnagyobb kötelezettség, melyet a tagok elvállalni tartoztak, hanem minden tagnak egy általa kijelölt helyen a művészi népipar termékeinek propagandát csinálni és ott a népet igazi népművészi motívumok megadásával az egyesület szellemében, irányában való dolgozásra serkentenie kellett.

Az eszme igazán szép és nemes volt. Az, hogy az asszonyok, vagyonosok, szépek vették megvalósítását kezükbe, nagyszerű honleányi erény, hogy az elhanyagolt és külföldön abszolúte ismeretlen magyar ipart felvirágoztatni, európai nivóra emelni törekedtek, bármint is próbálgassa az ember a dolgot magyarázni, semmi rosszat kihozni nem fog.

Szegényesnek képzelt garszonlakás volt a legközelebbi megállóhely. Meglehetősen messze a város középpontjától lakott az ország egyik nagy tekintélyűnek kikiáltott művészeti rövüjének és modern szépirodalmi orgánusának vezető szelleme, egy fiatal ember, kinek szerencsés ösztöne, kiváló rutinirozottsága, nagyfokú gyakorlata igen sokat használhatott az ügyvezetésnek.

A két asszony befordult egy házba és megy feljebb és feljebb a lépcsőkön. A negyedik emeleten, egy kis kiugróban, melyből, mint toronyból, majdnem minden irányban ellátni a város felett, van az ujságíró lakása. Ajtaján névjegy. Szobájában világosság. Az asszonyok szive nagyot dobban.

„Eliz“, „menj ki egy percre a másik szobába!“ szólt az író az írása fölé hajló leányhoz, midőn látta, hogy idegenek érkeznek hozzá. Végig huzta kezét forró homlokán.

Az asszony, az egyik el kezdett beszélni.

Huszonhárom éves fiú és két harmincöt év körüli asszony. Megnyerték a fiút az ügynek, aminek az asszonyok nagyon örültek, mert tudták, hogy ha az író felvállal valamit, nem végez fél munkát. Kávéházba nem járt, nem volt bohém. Otthon ült. Komoly volt. Dolgozott.

Az asszonyok annyira megszerették a barátságos, rendes szobát, hogy míg amikor belépven helyet kínálta meg őket az író, nem akartak leülni, most önmaguktól foglaltak helyet. Mindenről folyt a szó. Legjobban érdeklődött a két asszony, mint került be oly fiatalon oly nagyelterjedtségű, hatalmas laphoz? Talán igazán megváltozott nálunk minden? Vannak tehát odavaló emberek is a sajtónál? Megjött-e tán a nagy megértések kora, avagy varázstűtésre mind tehetségesek lettek?

S a fiatal ujságíró elmond mindent, ami vele történt, egész nyíltan.

— A tavaly nyáron volt, csapás, — mi embert sújthat, engem mind utolért, apám, anyám egymás után haltak meg, támasz nélkül maradtam akkor, midőn legnagyobb szükségem lett volna rája, akkor, miután az érettségit letettem s a világba kellett kikerülnöm.

Az őrijítő metropolisban, a pazar fővárosban valahogyan csak meg kellett élnem. Munka után néztem. Megmaradt szívemben a szenvedő gyötrődés léleksorvasztó ekéjének barázdája s talán, mert tehetséget éreztem magamban, talán, mert szerencsémbe biztam, elhatároztam magamban, hogy lapnál fogok elfoglalni valami állást és pályám az ujságírás lesz. Nem kezdtem az indulást valami fényesen. Jelentkeztem egy lapnál, kicsi, jelentéktelen sajtóorganum és ott kezdtem dolgozni.

Az akkori felelős és főszerkesztőm, nyomdászból lett publicista (?) folyton botrányhajhászásra, kifürkészésre biztatott. Saját szavaival élve elmondom egy nagyon jó mondását: „A kis lapok szerkesztőinek miatyánkjában ez a mondat szerepel: a mi mindennapi botrányunkat add meg minekünk ma!” Hűségesen szállítottam három-négy napig a botrányokat, meg is írtam a cikket és a harmadik és negyedik napon, amit írtam, egyszerűen nem közölte le. A lapot kiállította, megszerkesztette helyettünk az olló.

Nem közölte le. Miért? Azt hittem, talán nem írtam jól meg a cikkeket. Csak később tudtam meg, hogy nagyon is jók voltak az elhallgatásra. Csurrant-cseppent, rongyos 80 koronát kaptam havonta, a szerkesztőm meg egy cikkemért megkapta illetékes helyről a 3–4-szeresét. Másfél hónap után mondjuk úgy, hogy megundorodtam a revolverlaptól, mentem máshová, majd ismét tovább.

Három hónapja kerülten be mostani helyembe. Itt sem valami virágos a helyzetem, havi 240 koronáért nagyon meg kell dolgoznom, más laphoz nem is igen küldhetek kéziratot, annyira foglalt vagyok.

Hogy adjam elő a dolgot, hogy mulassanak rajta nagyságos asszonyaim, mert látom nagyon elkomolyodtak. Tehát jelenlegi állásom elfoglalásáról lesz szó. A szerkesztő úr, kinek nem túlságos hosszan és sokat kopogtattam ajtaján, szívesen fogadott, megígért mindent, csak hogy írásaimmal szerencséltessem a tekintélyes lapot. Kijelentette, hogy semmiféle pénzáldozattól nem riad vissza, csak hogy engem a rövü számára megszerezzen (épen egy özvegy obulusz sem volt a zsebében!) Kijelentette, hogy ha néha-napján a nyomdába tévednék, azt csinálhatok a kassza-kisasszonnyal és a berakólányokkal, ami épen jól esik. (Könnyű volt ezt is megengedni, hisz annyi hatásköre sem volt felettük, mint a nyomdatulajdonosnak . . .)

Száz szónak is egy a vége . . . Itt sem találom azt a rózsás helyzetet, amelyet magamnak kigondoltam. Ugyan nem panaszkodhatom. Egyszer véletlenül egy korrektura miatt a nyomdába mentem. Itt gyuladt vad szerelemre szívem a gyönyörű berakólány, Eliz iránt és a szenvedések örök töreihez, írói indító motívum gyanánt, a leghatalmasabb emberi érzés, a szerelem itt járult. Ó! . . .“

A gázlámpa fénye előnyösen világította be a fiatalember szabályos arcát, fekete, hullámos haját. Az idő meglehetősen eljárt. A nők szerettek volna még maradni.

S mikor a fiú azt mondta, hogy gondokkal küzd, az egyik nem tudta tovább tartoztatni magát, brutálisan neki rohant, kezdte ölelni, csókolni. Hívta magához, legyen a barátja, a szeretője. Az író szabadulni igyekszik. Hiába. A másik asszony gyávaságán sírva, elfordul. S mindkét szobában zúg a gázláng.

A topogás hallatára kinyilik és éles sikollyal becsapódik az ajtó. A gázláng zúgása a másik szobában megszűnik. Valaki szürcsöl, liheg. Egy tompa esés. Eliz halott.

Mindkét asszony a földön, az egyik térdelően szerelmet ajánlva, a másik halott. A gyáva asszony zokog. Az író dolgozószobájában zúg a gázláng, zúg, zúg . . .

Aldozás.

Hogy hármat csengetett a kisfiú
Az oltár kikopott lépcsőjén
És sok ember fejlehajtva gyászolja
Sok édes bűnét; én lelke mély ölén
Érzem mindnek fájdalmát,
Riknek most a pap
Az ostyát nyújtja át.
Nekem nem hoz megkönnyülést
A názáreti teste,
Az én minden kínban fogamzott
Mosolyom könnyre nem olvad ott,
Hova az élet van festve.
— És bár obulusz lenne számomra,
Az, mit most ajkamra veszek,
Hogy elérjem, hogy a nagy folyón
Csendesen, némán, holtan átevezzek.
És elérjelek ott téged,
Hol nem lesz gát az oltár,
Ri nekem itt oly drága,
Oly messzelevő voltál.

Fehér Margit.

A perzsa kendő és a nő.

I.

Egy gyönyörű perzsa mintájú kendőt hoztam a szeretőmnek.
A keleti színpompás, bódító világ ezer ragyogása, vágya, álma,
eltűnt nagysága volt beleszöve egymásbaomló, fonódó vonalakkal
és színekkel.

Egy perzsa kendővel jöttem,
amelynek kiszegése olyan volt mint a Jordán menti sás, ha
a holttenger szele bújt közéje,
amelyben ott volt a jerichoi rózsák álmatag merengése,
amelybe a Getsemani kertnek fűszeres fűvét szötte a takácsa,
amelyben ott volt a gangeszi fehér lótuszok meddősege,
amelyben ott volt a libanoni cédrusoknak büszke dereka,
amelyben ott volt az Ararát hava, Szkutari tavasza,
Szófia rózsáinak minden olaja.

Csodája volt a színeknek s az arab, aki árulta az uccán 7
piaszter és 15 paraért nekem adta.

A perzsa kendővel a szeretőmhöz jöttem.

II.

Tapsolt neki . . . örömeben könnyezett két szeme. Megcsókolt érte.

. . . aztán sok évekre, messzire mentem.
Úgy kapsz ahogy, itt hagysz most engem.
Es búcsut intett.
S a vállán a perzsa kendő lebegett.
Gyapotból volt . . .
7 piaszter és 15 para . . .

III.

És vissza jöttem . . .
Sok tavasz siklott ki a végzet ujjai között azóta.
Sokszor izzadtak olajat a szófiai rózsák.
A szeretőm is sokszor . . .

IV.

És ő a parton állott. A szeretőm a parton állott.
A hajót várta, a jöve telem várta
A vállán ott volt a perzsa kendő. A szél meg is billentette
párszor.

V.

A könny elfutotta a szemem.
Megcsókoltam . . .
És mentünk az alacsony fehér házikó felé . . . haza . . .
— Itthon vagyunk!
— Ez a fényes, emeletes villa?

A gázlámpa fénye előnyösen világította be a fiatalember szabályos arcát, fekete, hullámos haját. Az idő meglehetősen eljárt. A nők szerettek volna még maradni.

S mikor a fiú azt mondta, hogy gondokkal küzd, az egyik nem tudta tovább tartoztatni magát, brutálisan neki rohant, kezdte ölelni, csókolni. Hívta magához, legyen a barátja, a szeretője. Az író szabadulni igyekszik. Hiába. A másik asszony gyávaságán sírva, elfordul. S mindkét szobában zúg a gázláng.

A topogás hallatára kinyílik és éles sikollyal becsapódik az ajtó. A gázláng zúgása a másik szobában megszűnik. Valaki szürcsöl, liheg. Egy tompa esés. Eliz halott.

Mindkét asszony a földön, az egyik térdelően szerelmet ajánlva, a másik halott. A gyáva asszony zokog. Az író dolgozószobájában zúg a gázláng, zúg, zúg . . .

Áldozás.

Hogy hármát csengetett a kisfiú
Az oltár kikopott lépcsőjén
És sok ember fejlehajtva gyászolja
Sok édes bűnét; én lelke mély ölen
Érzem mindnek fájdalmát,
Riknek most a pap
Az ostyát nyújtja át.
Nekem nem hoz megkönnyülést
A názáreti teste,
Az én minden kínban fogamzott
Mosolyom könnyre nem olvad ott,
Hova az élet van festve.
— És bár obulusz lenne számomra,
Az, mit most ajkamra veszek,
Hogy elérjem, hogy a nagy folyón
Csendesen, némán, holtan átevezzek.
És elérjelek ott téged,
Hol nem lesz gát az oltár,
Ri nekem itt oly drága,
Oly messzelevő voltál.

Fehér Margit.

A perzsa kendő és a nő.

I.

Egy gyönyörű perzsa mintájú kendőt hoztam a szeretőmnek.
A keleti színpompás, bódító világ ezer ragyogása, vágya, álma,
eltűnt nagysága volt beleszöve egymásbaomló, fonódó vonalakkal
és színekkel.

Egy perzsa kendővel jöttem,
amelynek kiszegése olyan volt mint a Jordán menti sás, ha
a holttenger szele bújt közéje,
amelyben ott volt a jerichoi rózsák álmatag merengése,
amelybe a Getsemani kertnek fűszeres fűvét szötte a takácsa,
amelyben ott volt a gangeszi fehér lótuszok meddősege,
amelyben ott volt a libanoni cédrusoknak büszke dereka,
amelyben ott volt az Ararát hava, Szkutari tavasza,
Szófia rózsáinak minden olaja.

Csodája volt a színeknek s az arab, aki árulta az uccán 7
piaszter és 15 paraért nekem adta.

A perzsa kendővel a szeretőmhöz jöttem.

II.

Tapsolt neki . . . örömeben könnyezett két szeme. Megcsókolt érte.

. . . aztán sok évekre, messzire mentem.
Úgy kapsz ahogy, itt hagysz most engem.
Es búcsut intett.
S a vállán a perzsa kendő lebegett.
Gyapotból volt . . .
7 piaszter és 15 para . . .

III.

És vissza jöttem . . .
Sok tavasz siklott ki a végzet ujjai között azóta.
Sokszor izzadtak olajat a szófiai rózsák.
A szeretőm is sokszor . . .

IV.

És ő a parton állott. A szeretőm a parton állott.
A hajót várta, a jöve telem várta
A vállán ott volt a perzsa kendő. A szél meg is billentette
párszor.

V.

A könny elfutotta a szemem.
Megcsókoltam . . .
És mentünk az alacsony fehér házikó felé . . . haza . . .
— Itthon vagyunk!
— Ez a fényes, emeletes villa?

— Nekem építették!

Csak most vettem észre, hogy a perzsa kendő már nem gyapotból való.

Nehéz selyem . . . de ugyanaz a minta.

Nem gyapot.

Nem 7 piaszter és 15 para.

VI.

A kávéházban mosolyogva fogadtak régi barátaim. Gúnyosan, kárörvendően.

— Hát még most is szereted? — kérdezték.

— Igen. Hisz a drága selyem kendőbe is az én kendőmnek, a gyapotkendőnek a mintáját szövete.

10000 piaszter = 7 piaszter és 15 para.

Csiky Jenő.

Bálványok az úton.

Az életúton egyre égve vágyban,
Ha a szemembe tűnt egy isten szobra,
A lelkemet halvány kezembe fogva,
Térdemre hullva, tisztelően imádtam.

Bálványt imádtam én, mióta élek;
A cifra kőben életet kerestem
S tovább haladtam mindig szárnyszegetten:
Hideg szemükben, jaj, nem égett lélek.

Halvány, mosolygó, néma isten, Álom!
Te karcsú, színes bálvány, cifra Lélet!
Bazaltbavésett és kegyetlen Végzet! —
Csalódtam mindben én, zokogva látom.

A vágy kifáradt és kiégve hallgat.
Az útnak végén már lihegve vár rám
Aranyszemű, otromba Buddha — bálvány:
S lelkembe áraszt megkövült unalmat.

Szigethy László.

Halál hús lugasában.

Halál hús lugasában ültem,
Ittam a fájdalom borát,
Sok-sok áldott, szép napon át
Nem vártam semmit, nem hevültem.

Fürödtem nagy végzet-mámorban:
„Ahogy lesz, úgy lesz! Jön, mi jön!
Talán halál, talán öröm . . .
Hej én egyszer dicső is voltam!

A testem él, a lelkem holtan
Terült el, ez a végzetem.
Az ember semmit se tegyen.
Hej voltam, voltam, minden voltam!

Én maradok nyugodtan, szépen,
Én többé meg sem mozdulok.
Harcolni — ostoba dolog!
Jön, ami jön! A végzet éljen!“

Azóta gyengébb tervem, vágyam . . .
Bár újra küzdök, hív a harc,
De néha az, jaj, visszatart:
Ültem Halál hús lugasában.

Szigethy László.

Irodalmi Rembrandt rézkarc.

Irta: **Kálmán József.**

— Azzal szokták Rembrandt nagyságát megérteni, hogy csodálják. A szuggesztív misztikáját a naivság liráját emlegetik s a lelkesedés krescsendóival kiáltják ki, hogy ez a mester örök problémája a művészetnek — egy felismerhetetlen titok. Itt gondolnak az ossziáni dalok végtelenül komoly homályára, a nagy, feszült csendre, igazságok kemény, csengő küzdéseire — és beleállítják

magukat abba a forró percbe, mikor sejtések érzékenységétől ellágyítva s lehelletünket is visszaszíva állunk egy felejthetetlen percnél, a színházban vagy másutt, drámai-végzetérző percnél, amely után — après nous le deluges — jöjjön akár az özönvíz, de az a perc megérte, mert gyönyörű volt.

Már így érthető, hogy embereknek ez a szó, Rembrandt, szimbolum lett. És náluk Rembrandt, egy fogalom — mely a mester művészetét leginkább megérzékíti. Rajongók, fanatikusak ezek akiknél érdekes, különös formula lett minden nagy mester neve, de csak, a neve. Azt lehetne mondani, hogy a név misztikus varázssal hatja meg őket s a név miszticitása viszi őket a mester lelkének, a művészetének megértéséhez közel.

*

Van valami benne?.. Nem értik meg és bámulják — és már a csodálás megértéssé érik...

Könnyű lehetőség! Erős energia, bátor hangsúlyozás, komoly hangulat — első pillanatban hatnak. És a többi?..

A zsidó mennyasszony, a fürdő nő, a Sorkia lakoma, Hendrickje képek, az önarckép s egy néhány száz rajz, meg rézkarc: már ezek a teljes Rembrandt.

Mintha a nagy elégedetlenség, a titánság sokat, világot túlit akaró vágya szülte volna őket Michelangelo ilyen, az ő szobrai, az izmokra vált dörgő gondolatok, mik mintha ki akarnák dönteni a világ falait, mert olyan szűkek.

Es ugyanaz a szenvedélyes harc egy eszméért, egy igazságért, akármiért, de nagyszerűért. (A vonalak, a rajz biztossága, a feszülő, éles formák mutatnak erre.) Erős formák, felrakva az állandóság jegyeivel, karakterisztikummal; pontos, energikus, reprezentáló vonalak s mindenütt hangsúly. Egy orr, egy kéz, egy görbület akkora komolysággal s olyan nemes deklamálással jelezve — mint hogyha elhatározó, végzetes volna mindez. És itt találkozik a klasszikusokkal, akiknek forma kifejező képessége, nála lendületes, sehol el nem lanyhuló, véreserős.

Ő a forma, a kifejezés, a megcsinálás utólérhetetlen nagysága. Fantasztikus, játékot űző a formulákkal — szinte tudós. Az irodalomban drámai pointírozásnak mondják ezt — mikor gyors mozdulatokat, hirtelen elhatározásokat, az érzések vibrációját fotografálja az író — és a festészetbe ezeket ő transzportálta.

Még hozzá pompás a technikája. Kitűnően ismeri a vásznát, mint teret is, a geometria fontosságát, a fény jelentőségét, a clair-obscur misztikáját.

Az ő titokzatossága éppen abban van, amiben Goethe, amiben Shakespeare nagysága, a hatalmas tudásban.

*

Erős race ember, tiszta vér. Németalföldi, molnár szülők gyermeke. De mintha őseinek ezeréves lánc-sora, minden erőt, minden kitűnőséget az ő számára gyűjtögetett volna.

Az önarcképe, mely inkább büszke nemesnek, kacérkodó

spadassinak mutatja, a villogó harag jegyeit is láttatja. Annak a komoly haragnak, mely minden emberi ostobaságot förtelmes piszoknak hisz!

Ezért volt annyi harca, emberekkel összetűzése, sok apróbb-nagyobb drámák, melyek végigkísérik egész életében, mint patakot a fűzek.

De ebből lesz a mester roppant energiája, vasszívóssága — a gyökeres erő képeiben, rajzaiban. Az éles, pompás látása meg abból, hogy tiszta, becsületes karakter.

Igazságos! Az ő művészete, a karakterek igazsága, a saját karakterének igazsága. De éppen ezért, meg a zseni akaratosságai miatt volt üldözése a bourgeoísktól. Az emberek nem szerették és gyűlöletük olyan éhes volt, hogy siettek a bosszúállással! Rembrandt csődbe jutott és akkor nem mentettek meg számára semmit, egy falatravalót sem. Nyomor, küzdés lesz a sorsa azontúl, a rosen-gracht-i öreg álmodozónak — azért, mert igazat mondott.

És most éri az utolsó a legnagyobb csapás. Meghal Hendrickje, a szép, erős, kövér Hendrickje, akit annyira szeretett, hogy szolgálólányból tette meg feleségének. Ez már a második asszony Saskia, a törékeny, a finomtestű Saskia is korán halt meg és magával vitte harmatos, friss, fiatal szépségét.

Még ez sem — ez mind nem nyomja agyon. Neki nem ártalmas semmiféle családi tragédia, semmiféle életeseemény. Még inkább erősíti művészetét tárgyban, érzékenységben. Érdekes, az ő életének sok szomorúsága most úgy látszik, mintha szükséges lett volna. Szükséges a művészetének. Mert ez a sok szomorúság inspirálta munkásságát! És őt — mintha ép a tragédiák tették volna olyan naggyá!

A tücsök őszi dala egy szomorú kertben.

Bús, őszi, zöld füvek között
A kertben
Egy tücsök dalol keservesen
Cin... cin...

Dalol, dalol a nyári dalia,
A nyári lovag
S a nap-szerelemért mindent oda ad
Cin... cin...

Hol van vajjon az atléta, az acélos
Him,
Aki színésznővel sétál esténkin'
Cin... cin...

Hol van a pohos bankdirektor s a friss
Korista lány,
Aki negyven korona fizetésből Benz autón jár
Cin... cin...

Hol van a tüdőbajos, bús asztalos legény,
Szegény
A fehérfogú szeretője, a szőke Helén
Cin... cin...

És hol van ő, a kopott költőgyerek,
Ki most egyedül ténfereg..
Csókos bárónő szeretője ott hagyta, mint a fergeteg
Cin... cin...

Cin... cin... cirip...
A nyárnak vége,
A bankdirektor felesége
Mellett ül s teázik
A tüdőbajos, bús asztalos legény,
Szegény
A lucskos temető földben fázik
S fehérfogú szeretője
Már az ucca sarkán esőben ázik.
S a kopott költőgyerek
Egy előkelő étteremben vacsorál
Egy sikerült premier után
Egy színésznővel.
S az atléta, az acélos him
Szerelmes fejét a búsulásra adta.
Pezsgőn kezdette,
De a gabona pálinka tette tönkre
S a nyári dalia, a nyári lovag még most is
A szerelemről dalolna, énekelne,
Ha élne...

Eugène de Monte.

Csók.

(Regős ének a XX. századból.)

Szép, zöld mezőkön, kék ég alatt
Kilenc keménykarú legény szalad
Testük szabad, szőröktől árnyas.
Szmoking nem fődte soha a válluk
A lábuk együtt
Dobbanva toppan
Toppanva lép...
... És erősek...
A barnakarú, kilenc legények.
Ullaha! Ullaha!
Örvendenek a Napnak
Szép, zöld mezőkön, kék ég alatt
Kilenc, keménykarú legény szalad
Testük szabad...

*

Szép, zöld mezőkön, felhőtlen ég alatt
Kilenc rózsatestű leány szalad
Testük szabad, fehér és meztelen,
Piros az ajkuk, a derekuk dárda
Nem a grade halter tartotta hátra
A lábuk együtt
Dobbanva toppan
Toppanva lép
... Ők álmok...
A kilenc, rózsabőrű lányok
Ullaha! Ullaha!
Örvendenek a napnak...
Szép, zöld mezőkön, kék ég alatt
Kilenc, rózsabőrű leány szalad
Testük szabad...

*

Szép, zöld mezőkön, kék ég alatt
Kilenc legény s kilenc leány szalad
Testük szabad és csókra vágynak
Nem ösmerik az acélrugós ágyat
A lábuk együtt
Dobbanva toppan
Toppanva lép...

... És a ligetek...
Oda mennek a lányok és legények
Ullaha! Ullaha!
Örvendenek a Napnak
Szép, zöld mezőkön, kék ég alatt
Kilenc legény s kilenc leány szalad
Testük szabad...

Eugène de Monte.

Csónakok az alkonyfényes tavon.

Írta: **Bégh Géza.**

A szoba levegője forró. Május van. A nyitott ablakon, a májusi, tavaszi este minden örültséget sugó szellője lopózik be. Pár lehullott virágszirmot hoz magával, ráhinti a szőnyegekre s az őszhajú úr bársonykabátjára. Idegesen, fáradtan veri le magáról, becsukja az ablakot és csendesen, a diványon fekvő leányhoz megy. Le- csukva a szeme. Mintha aludna.

Az öreg úr lopva elő veszi a tárcáját, merőn megnéz egy fényképet és hirtelen megborzongva vissza gyurja zsebébe.

— Renée... szól csendesen — Renée... alszik?... .

A leány meg sem mozdul.

— Renée... haragszik?... .

A leány felnyitja szemét, de csak egy pillanatra, mert könny futja át.

— Renée, sír? Hát nem szeret?... .

— De igen — szólt vontatottan a leány.

— Kérem az istenre, ne legyen ilyen különös. Így jól van, ahogy most vagyunk, ennek meg kellett történnie... .

Keserűen felkacag a leány.

— Jaj, de banálisan, régi módisan beszél, egy félórával ezelőtt... .

Az öreg úr ráhajlik Reneére és forró, korához ~~antig~~ találó csókkal fogja le a leány száját. Aztán hirtelen felugrik, mert a tükörben meglátta magát s a megszégyenített öregség mintha átkot intett volna feléje... .

Mint egy nemtörődöm ficsúr ránt egyet a vállán s megint a leányhoz lép. Felemeli, megsimogatja, karonfogja és megindulnak csendesen, fáradtan... le a lépcsőn... be a szembelevő ligetbe... egy csónakba ülnek... .

— Merre menjünk?

— Nekem mindegy, amerre akar, már úgy is eladtam magam magának... .

Az öreg úr izgatottan csapja le az evezőt, megfogja a leány kezét.

— Renée, maga nem adta el magát nekem, én nem vettem meg magát . . . én szeretem magát. Azt hittem, hogy maga is szeret, különben nem . . .

A lány hirtelen gondol egyet, élesen kacag, odaül az öreg úr mellé s vadul csókolni kezdi.

— Mit, nem, ne gondolkozzék! Itt vagyok . . . a magáé . . .

— Szeret? . . .

— . . . nincs válasz. Mert nem lehet.

— Renée . . . sikolt egy éles női hang, egy melléjük sikló szándolinból.

— Az anyám . . . dadog a lány és reszketve emelkedik fel a ringó csónakban. Az öreg úr félve huzódik meg a leány megett, mint egy gyáva gyermek.

— Renée . . . suttogja most az asszony, oda rugja csónakját a másik mellé és durván megragadja a lány kezét. Másik kezével erővel megfordítja a leány fejét a pad felé, ahova egy kinyitott tárca esett . . . Az imént hullatta ki az öreg a zsebéből. A csónak félelmesen ring.

A leány csak néz, ajkába harap, meggörnyed, aztán egy erős rántással kiszabadítja magát s büszkén felemelt fővel néz vetélytársával szembe.

— Mit, még rám mersz nézni, ahelyett hogy elállnál az utamból, ordít az asszony és belekap a lány szőke hajába és rángatni kezdi.

A csónak billen, az anya nem törődik vele, a víz egyet loccsan s a bukó lányt senki nem tartja vissza.

A nap visszavert vörös fénye rásüt a két csónakra. Az egyikben egy diadalmas furia áll, a másikban az öreg úr térdel és gyerekes, dacos sirással, örült tekintettel szakgat egy képet és behajítja a vízbe.

Egy ősöm.

Élt egy ősöm hervasztó látásokban.

Nem hitte, hogy a föld forog.

És őt megforgatták csúnyán

A tűzörvényes mámorok.

Pogány volt, semmitse tudott, mindent sejtett.

Szabad volt, kutató, nem tűrt igát;

Sápadt alkonyatokban felszakadtak

Bús lelkéből sóvár melódiák.

De egy mélytűzű, leányos szempár
Szemébe ha sugárt vetett,
Vesztett, túlfűtött rajongásban
Megerszerette ismét az életet.

Néha konokul kerülte az embert,
S elborongott múlásokon, dalon . . .
Máskor meg örült, csinált hajrázásban
Körülvette bolond sokadalom.

Ilyen bohócos, bús változatokban
Életét szépen végigdúlta ;
A vére bennem halkúl és helyette
Én sirom: mea culpa, mea culpa . . .

Szilágyi Sándor.

Nehéz éjszakák.

Bús, nagytükrű titkok gáncsolták léptem.
Zsoltár sírt bennem — tompa, fojtott
És lelkemen libegtek árva álmok,
Mint keszkenőn a cifra rojtok.

Tiszavirágéltű vágyaim nyögtek.
Hang, ötlet, kép, muzsika sodrott, sodrott,
S ütemhijjas véremen átzizzentek
Apró, sötét hangulat-fodrok.

Az éjszaka ráborult a lelkemre:
Elfödte, fölszívta és összetörte . . .
Óriások ~~mozogtak~~ a vak uccán,
Csak én voltam támolygó, törpe . . .

Szilágyi Sándor.

Hajnal-hívás.

Ma a hajnal kihívott koporsómból
Hol lázas éjszakákat átvergődöm ;
S valami nagy mehetnék-vágyban
Elindultam a fázó, friss mezőkön.

Az ég fénylett, mint határtalan üveg,
A levegő villant, mint a smaragd,
S hullámosan, muzsikálva
Megindultak a víg napsugarak.

Ebben a szentséges, nagy tisztaságban
Szerettem vón lehajtani fejem
A mező hideg szőnyegére:
Siratni harcaimat s életem...

Szilágyi Sándor.

Brankóra.

Írta: **Crassián.**

Közönséges uccai perdita volt, de kemény a melle és jól tudott öltözködni.

Föltette magában, hogy nem hallgatja meg az ucca hívogató énekét. Neki már elég volt. Pedig ordított utána az ucca, csalogatta nemtörődöm kényelmével a gondolt-gondtalan pária élet...

Kezdett fölfelé bukni. Egy hercegi családhoz került társalkodó és nevelőnőnek. A nagyobb hercegi fiúk e perctől fogva a szerelmet már gyakorlatilag is kezdték lassacskán tanulgatni.

Mint házi orvos eljárógtam naponta a hercegi családhoz, itt volt alkalmam figyelni. Engem ismert és rám emlékezett. Nagyon jól ismertem, de nem jött zavarba. Oly nyugodtan magyarázgatta az apró leánykáknak az órák fajtáit, a gyümölcsöket, vagy a kereskedelmi cikkeket, hogy gyakorlott szemnek lehetett csak észrevennie, hogy elfogja minden szavam, mozdulatom.

Amikor a fenséges asszony szólt hozzám, hogy receptet írjak, ép úgy figyelt, mint amikor a világ romlottságáról, földkörüli utazásokról beszélgettünk.

Az én szemem gyakorlott volt.

Ismertem, mikor még kávéházban volt és csaknem körleveleket intézett hozzánk: hol, mikor és mennyiért? Itt vettem észre, hogy egy csoporttal beszél, másoknak beszélgetését mégis figyeli, felel mindkét oldalra, majd újra hallgat s eközben csak egy apró hajtincs emelkedik a picinyke fülei mögött. Csodával határosan hallott egyszerre több oldalról mindent. Sokáig magam is szerettem. Bohó, fiatal voltam és orvos...

Talán van, talán nincs még egy olyan népe a földnek, mint az orvosok. Differenciáltabb az ízlésük, finomabb a modoruk, mint más közönséges halandóknak s még sincsenek a nőktől nagyon elragadtatva, mert anatómiát tanultak. Tudják, hogy a nőknek is csak szomorú, mindennaplátott csontokból áll a gyönyörű testük szilárd váza és hogy idő múltán a legszebb nő is kénytelen levetni

a bőr és izomkabátot, sőt még a váza is szétmálhatik. Por marad meg belőle . . . por . . .

Tehát szerettem a magam módja szerint és merem mondani, ugyanúgy, ő is szeretett.

Egy ideig csak nekem volt hozzá jogom.

Ez a nő a vesémbe belelátott. Ismerte minden vágyam, gondolatom. Nálam lakott. Ha hazamentem, mindig íróasztalom mellett találtam. Kutató tekintete belevésődött az ottan álló koponyaüregekbe. Egy rendesen a kezében volt. Kettő az asztalon. Előtte. Méregette őket.

— Szervusz — szólt hozzám, midőn beléptem. Jó, hogy jössz. Ezt a két koponyát okvetlenül el kell dobnod. Hiszen még gondolkodni sem tudnak. Ostoba, bárgyú a nézésük. Borzasztóan hallgatók, titkolózók. Valamit rejtenek előlem . . . Ezt a leánykoponyát nekem kell adnod, ez értelmes. Tudod a koponyák nyelvét? — mindezt csak úgy elhadarta. Nem feleltem, mert tudtam, úgy se vár választ.

Jó, hogy jössz . . . folyton ez csengett fülemben. Jó, hogy jössz. Mindíg azt mondta, ha hazajöttem. És mikor ábrázatát kutattam, láttam a sötét arckifejezés mögött a komoly boszankodást.

Jó, hogy jössz . . . Kezében a leánykoponyával egyenesen nekem tartott.

Nem volt kedvem a régi játékot elől kezdeni. Hátráltam előle. De folyton jött. Utolért.

— Na megállj, ne légy olyan gyáva, jaj úram! Ez is férfi! — szólt és odajött hozzám, a koponyát arcomhoz közel, vállamra helyezte, kezeit is rajtuk nyugtatta.

Sokáig baljóslatúan nézett, láttam, hogy összehasonlításokat tesz a koponya és odaképzelt csontkörvonalaim között. De nem volt megelégedve. — Azt hittem, hasonlít hozzád. Látod, már a képedre sem emlékszem. Hiszed-e még, hogy szeretlek? Nem, ennek a koponyának egészen más az arckifejezése.

Medikusnak kellett lennem, hogy nyugodtan el tudjam viselni ezt a borzasztó játékot. Nem cigarettáztam, tárcámnak mégis mindig nálam kellett lennie, mert nem tudtam, hol találom az uccán, vagy otthon.

Még le sem vettem a felsőmet, máris szólt. — Te nem vagy az a férfi, aki szeretni fogok, akit keresek. Te nem is vagy férfi... Adj egy cigarettát.

Megállj, egy percnyi türelem, most épen bonctanról jövök, hullamaradékos lehet a kezem. Megmosdom . . .

Beleült az ölemben. Csókolt. Csókolt irgalmatlanul. Fújta a füstöt. De mindig azt láttam, hogy a pofacsontom formáját hasonlítja össze a koponyáéval.

S aztán két mondat kerengett bennem. A tűz azt lobogta, az óra is azt fújta: Jó, hogy jössz. Te nem vagy férfi.

Pedig egész testében rángatózott Brankóra, jajgatott, nevetett, úgy élvezett velem együtt.

Hogy a koponyacsontnak arckifejezést tulajdonított, azt hiszem,

az valami régi népbabona, vagy gyerekkori ijjesztgetés maradványa volt. Legalább ezzel áltattam magam, hogy ne iszonyodjam tőle...

Kivettem az ucca sarából. Velem lakott. Szerettem. Szerettem, mert unalmas volt egyedül az élet, mert kemény volt a melle és jól tudott öltözködni. Elhoztam magamhoz — magamnak a káfé sántántok, éjjeli mulatók züllött légköréből, mert azt akartam, hogy legyen valakim.

Négy hónapja lakott már nálam. Egy este hazatérek. Nincs a szobában. Várok. Várom. Ő nem jön. Fölrezzent agyamban egy pillanatra, hátha megtalálta az ő esetét, a férfiát, az eszményét, a rögeszméjét. De csak egy pillanatra. És aztán vártam . . .

De most itt van a hergecéknél. Én meg házi orvos vagyok. Hét hónapra találtam reá. Kissé megsoványodott s még csak mutatni sem akarja. hogy ismer.

Talán most már nekem vált rögeszmémé, hogy folyton nézem. Még akkor is, ha a hercegnő beszél hozzám. Egyebet nem látok, csak azt veszem észre, hogy a kis leányoknak is folyton a csontvonalzatát nézi . . . No . . . No . . . És a fiúkra is olyan különös tekinteteket vet . . .

Szeretnék hozzárohanni.

Ne tedd őket tönkre. Ők még gyerekek. Ne félemlítsd meg őket oktalan szeszély-babonáddal. Nehogy elmondd.

Önmagam ellen kell már valami orvosságot kieszelnem, hiszen ezek patológikus tünetek.

Mikor eljött tőlem . . . Akkor . . . a két koponyát, melyeket gyűlölt, összetörve találtam. Mintha hallanám: Ezek ostobák. Még beszélni sem tudnak.

A leányfejet magával vitte és én mégis vártam . . .

Elhagyott, szomorú volt a szobám. Takarítónőt kellett keresnem. Addig elvégezte ő. Semmit sem hagyott hátra, a lába nyomait is magával vitte. Csak a kedvenc parfümillata a gyöngyvirág, a csendes, betegajkú, alkoholtalan még most is benne van őszült, kidobásraváró szövetbutoraimban, mint odahagyta . . .

A herceg nagy beteg. Megmondtam, hogy hozassanak egy kiváló speciálistát. Jött is a nagy tudós. Konziliumot tartottunk a beteg fölött. A tanár és a leány egész éjjel a főúr mellett maradt. Engem aludni küldött a nagynevű kollega úr, mert négy hétig ágyban nem feküdtem.

Az én leányomat, a keménymellű, jóöltözetű, fess nőmet feleségül vette a nagynevű professzor úr, akinek elvei vannak.

Ma épen az első zsúrt adják. A háziasszony, a volt szeretőm nem hagyott békében. Engem is meghívott. Látnom kellett, hogy mily nagyszerűen tölti be, mint méltóságos asszony, a hivatását. Csak most tűnt fel nekem széleskörű, olvasottsága egész nagyságában.

A férj túlboldog volt. Látni asszonyát ilyen úri, disztingvált társaságból ennyire kiválni. Még ő maga sem tudta, hogy olaszul, angolul, franciául is tud.

Eszembe jutott a rögeszméje . . . Önkénytelenül összehasonlítást tettem, már amennyire emlékeztem reá, régi leánykoponyám és a nagynevű kollega úr között. Összeborzadtam. Ez nem az érzékek tévedése! Mintha egy töről lettek volna szakítva . . .

S az asszony beszélt, csevegett nyugodtan tovább . . .

A zsúrnak vége. Szomorú legénylakásom örök talányával vár.

Az urának azon este is megoldotta az asszony a vállfűzőjét, de lelki problémavilágát soha . . .

Lemenve a lépcsőn hallottam, az inas mondta a komornának: Nem tudom mit jelent, hogy a méltóságos asszony a trümóján egy koponyát tart és ha azt hiszi, hogy senki sem látja, órákig nézi...

Ma álmodni fogok.

Fekete némaság . . . szürke esőcseppek

Verik az ablakom,

Fáradtan bámulok be a ködös éjbe:

Félénken hallgatom.

Vak, csendes az ucca . . . Elúlt a vidámság;

Fáradtan költözött

Be a koldus-szobák szomorú zúgába

— Gyászmezbe öltözött.

. . . Csak bűnös lelkem sír az éjszakába

E rémes éjjelen . . .

Siratja régi, csókos álmok vesztét,

Siratja könnytelen.

Fekete némaság . . . künn eláll az eső . . .

Lelkem már nem zokog . . .

Párnámra hanyatlik vissza kócos fejem,

Ma álmodni fogok.

Halmi József.

Kérje a 280. Messenger-Boyt.

Órát legolcsóbban javít

Beér Jenő, Deák Ferenc-ucca 51.

Apró problémák.

I. Valami a stilszerűségről.

Messzegyökerező és nagyterjedelmű kérdés, amelynek ezerféle vonatkozása és ezer más esztétikai problémával szoros kontaktusa van. Vakmerő és lehetetlen vállalkozás volna, akár csak megközelítőleg is megoldani akarni e rövid pár sor keretében. Azonban ez mégsem riaszt vissza attól, hogy foglalkozzunk a kérdéssel; talán sikerülni fog azt legalább néhány vonatkozásában megvilágítanunk, magunkhoz közelebb hoznunk s egy-két irányadó szempontot kitűznünk a gyakorlat számára.

Nem száraz definíciót akarunk leszűrni a stilszerűség mivoltáról; nem is az eszközökre óhajtunk rámutatni, amelyekkel az interpretáló művésznak egyes adott esetekben élnie kell, ha a stilszerűség effektusát akarja kiváltani. A kérdésünk az lesz: szabad-e a stilszerűségnek minden esetben döntő fontosságot tulajdonítani; szabad-e azt főszempontul kitűzni esetleg más szempontok háttérbeszorításával is.

Hajlandók volnánk erre a kérdésre habozás és fenntartás nélkül igennel felelni. Hiszen — gondoljuk — tűzhet-e ki a Lear király ábrázolója magasabb célt maga elé, mint hogy valóban shakespeareai legyen; vagy a karmester, aki a kilencedik szimfóniát készül eldirigálni, akarhat-e mást, mint hogy zenekarának hangtömege erővel és léttel teljesen domborítsa ki a beethoveni psychét?

Ha mindig csak ilyen formában vetődnek fel a stilszerűség problémája, talán soha senkinek nem jutott volna eszébe az itt fölített kérdésnek a megbolygatása. Akkor a megoldást minden esetben egyetlen rendkívül primitív formulára lehetne redukálni. Adva van a műalkotás; az interpretáló művésznak feladata annyi, hogy pontosan azt nyujtsa, amit az alkotó művész megalkotott, és úgy, ahogyan az alkotó művész sajátos kifejezési módjának a legjobban megfelel. Mert hiszen a szépnek bizonyos egyéni kifejezési módja az alkotásban: a stilus; és e kifejezési módnak hű tükröztetése az interpretálásban: a stilszerűség.

De ennél a szónál: kifejezési mód — álljunk meg és distingváljunk. Mi hozza létre az alkotó művész sajátos kifejezési módját? Nyilvánvaló, hogy nem csupán belső okok szerepelnek itt, azaz nem csupán az alkotó egyénisége, lelkülete, hajlandóságai; számbajönnek még bizonyos külső körülmények, a létrehozandó művészi alkotás interpretálására szolgáló eszközök tökéletességi foka, a technikai lehetőségek határai, amelyek föltétlenül korlátozzák a művészt alkotó munkájában s amelyeket figyelmen kívül hagynia nem lehetséges. Merész általánosítással csaknem azt mondhatnók, hogy e külső lehetőségek határai szülik azokat a stilusbeli hasonlóságokat, amelyek valamely művészeti ágban az egy korszakból származó alkotásai között többé-kevésbé mindig föllelhetők; míg az alkotó művész lelkületében gyökerező belső okok nyomják rá a műalkotásra az egyéniségnek ama bélyegét, mely az ugyanegy

korban élő, sőt ugyanazon művészi áramlatba sodródott művészek egyéni stílusát is tisztán és önállóan kidomborítja és egymástól megkülönbözteti.

Ha már most a stílust így két összetevőnek eredőjeként fogjuk fel, vizsgáljuk meg azt, hogy milyen viszonyba kerül egymással e két összetevő a stílszerűség problémájában? Vajon egyenlő rangoknak kell-e tekintenünk azokat, vagy talán egyiküket alárendelt szerepre kell kárhoztatnunk a másikkal szemben? Úgy hiszem, első pillantásra világos, hogy hasonlíthatatlanul fontosabb a stílusnak az a tényezője, amely az alkotó művészlélek legbelsőjében gyökeresedik, annak mélyébe, énjébe, egyéniségébe világít bele, mint az a másik, amely csupán külső, esetleges s épen ezért lényegtelen körülményekben leli magyarázatát, oly körülményekben, melyek — mint már fennebb utaltunk rá — legtöbbször a technikai lehetőségek korlátolt, fogyatékos és tökéletlen voltára vezethetők vissza.

Ha ez az aggodalmas megkülönböztetés a stílus tényezői között túlhajtottnak, szórszálhasogatónak tünnék is föl in abstracto, egyetlen konkrét példa tisztán meg fogja mutatni, hogy milyen messzemenő következményekkel járhat az, ha a stílust önmagától való, egyszerű valaminek fogjuk fel; ha a stílusnak a maga egészében való szigorú tükrözését tekintjük stílszerűségnek; s ha az így felfogott stílszerűség merev keresztülvitelét akarjuk az interpretálás feladatává tenni. Ennek a megvilágítására épen azt az esetet fogom felhasználni, amely — nem régebben — ezt az egész kérdést elémbre vetette, elmélkedésre készített és jelen soraim megírására kiinduló pontul szolgált: egy a minap lefolyt koncertet, amelyen egyebek közt Mozartnak egyik zongoratrióját hallottuk. A programnak különösen ez a pontja nyújtott igen jó alkalmat az előadó művészeknek a stílus kidomborítására; s csakugyan tagadhatatlan, hogy ebbeli törekvésük semmi kivánni valót nem hagyott hátra. Ez eddig rendben is volna; mert — hogy mostanig általánosságban mozgó megjegyzéseinket szűkebb s még szűkebb korlátok közé rekeszszük — a zenében, s különösen a kis közönségre s finom megértésre számító kamarazeneben valóban előkelő helyre kerül a stílszerűség problémája. Azonban épen a felhozott esetben ennek megoldásában némi tulzásokra találtunk, melyek — közül a legkiivóbb: a zongoristának a pedálhasználatától való merev tartózkodása, nem is valami egyedülálló vagy szórványos jelenség, hanem meglehetősen elterjedt praxis, amelyet ezuttal nem hagyunk szó nélkül.

Bizonyos, hogy ez a szokás épen a stílszerűség alapjára helyezkedve igen tetszetős érvekkel támogatható; bizonyos, hogy a Mozart korabeli tökéletlen zongorák hangszíne lágyság, simulékony-ság és tartósság tekintetében távol állott a maiakétól; és az is bizonyos, hogy a mai zongorákon ezt a hangszínt csakis a pedálvétel mellőzésével lehet megközelíteni, sőt a magasabb regiszterben vett futamok staccatojellegének pointírozása végett még külön fogásra van szükség: merev, kemény billentésmódot kell alkalmaznunk az egyes hangok elkülönítése céljából, amit szintén észleltünk a szóbanforgó zongoraművész játékában.

Csakhogy a dolgok ilyen felfogása tagadhatatlanul egyoldalú s így jogosulatlan. Az ellentmondó kérdések egész sokasága tolul elénk. Lehet-e célja a művészetnek az, hogy eszközei hajdani fogyatékoságait hangsúlyozza? Szabad-e egy manapság tökéletesebb hangszer ama tulajdonságával visszaélni, hogy mesterséges fogások alkalmazásával rajta még egykori tökéletlenségeit is sikerrel utánozhatjuk? E mesterkelt eljárásnál nem sokkalta természetesebb és helyesebb-e, éppen ellenkezőleg, a hangszer tökéletességeinek lehető kihasználása az elérhető legmagasabb fokú esztétikai hatás érdekében? S mindezek a kérdések sok mással egyetemben ez egy, általánosabb kérdésben fogóznak össze: szabad-e a stilszerűséghez való merev ragaszkodás kedvéért az esztétikai hatás elérhető maximumáról lemondani?

És visszatérve speciális esetünkhöz, vessünk fel egy újabb szempontot. A művészet, mondjuk, a zene, önmagáért van s nem a műélvezetért. Helyes. De az a bizonyos koncert és sok más koncert nem a zenéért, nem Mozartért, nem az előadó művészekért volt, hanem, ugyebár, mégis csak a közönségért. A közönség pedig nem zenetheoretikusokból áll. A közönség, ha azt látja a programmon, hogy Mozart zongorahármasa, akkor egyszerűen azt várja, hogy Mozart zongorahármasát fogja hallani, ezen fölül pedig nem zene-történeti oktatást, hanem igenis műélvezetet vár. A közönség nem arra kíváncsi, hogy hogyan hangzott ez a mű akkor, mikor régen elporladt emberek játszották s régen elporladt emberek élvezték, hanem arra, hogy micsoda szépségeket tud kiérezni s kiéreztetni a mának három művészelke mai eszközökkel élve a másfél évszázada élt lángelme alkotásából. Mozartot közelhozni a ma emberének lelkiületéhez! Ennek a várakozásnak megfelelni, ennek az igazán gyönyörű művészi problémának megoldására törekedni, talántán mégis sokszorosan fölér azzal, hogyha — a vonósok hangszínébe bele-simulni sehogy sem akaró brutális erejű pedáltalan forte akkordokat s darabokra zúzott futamokat játszva — azzal nyugtatjuk meg magunkat (ha ugyan eszünkbe jut, hogy ekként mennyi finom szépségét áldoztuk fel a műnek) —: hogy mindent megtettünk s minden áldozatot meghoztunk a stilszerűség szent eszméjeért.

Istén ments, hogy valaki valaha is proskribálni próbálja a stilszerűségre való törekvést! De valahogyan másként kellene ehhez a problémához közel férkőzni s nem pusztán külsőségek merev tulajdajtságával. És aztán minek is kívül keresni azt, ami belül van? Ha egy zenészember hangról-hangra lejátssza azt, ami a kottában írva van, ha ügyel a helyes tempóvételre, a pontos ritmusra, a dinamikára, a hangsúlyozásra: bizonyos, hogy még nem végzett művészi munkát, csak a fő irányító pontokat jelölte ki magának, amelyeket figyelmen kívül hagyva nem szabad. Akárcsak a matematikus, aki egy függvényt akar grafikailag ábrázolni: hiában rajzol meg akárhány koordinátát; azok metszéseinél még mindig csak egyes elkülönített pontokat kapott. De ezek a pontok föltétlenül benne foglaltnak a keresett vonalban s annak irányát kijelölik, úgy, hogy biztosszemű, biztoskezű rajzoló rajtuk keresztül most már egyet-

len vonással megrajzolja a keresett görbét. Így fogja az igazi művészlélek a tempó, a ritmus, a dinamika rideg koordinátái segélyével a maga lelkének tábláján először szigorúan kipontozni s aztán egyetlen bátor, lendületes gesztussal rekonstruálni a stilusnak jellemző, hajlékony és remek ivelésű görbét; hogy mikor aztán a maga lelkéből ismét kivetíti, ne izzadtságzagú, iskolás elbibelődéseket érezzünk meg mögötte, hanem az alkotás legbelső létét, az élő és eleven lehelletű psychét.

Cis.

A megkoszoruzott meddőség.

S egyszer a remegő üres kezek majd
Mind, mind összeérnek.
Melyek alkotni csak reméltek,
De nem adták soha legkisebb termését sem
A Nagynak, Szépnek.
S egyszer csak a remegő, üres kezek majd
Mind, mind összeérnek.
Igen... S egyetlen, nagy, bús, holt ökölként
Merednek föl az égnek!
Maguknak egy legszentebb koszorút kérnek.
Mert akik foganni vágytak, akartak,
Csak reméltek,
Száz halálukban ők is örökkön élnek:
Meg nem dicsőült Krisztusai
A legnagyobb martiromság keresztjének...

Mándy Gyula.

A velencei vasgalambok.

Hat csöpp, bús, szürke vasgalamb áll
A tükör előtt, márványasztalon.
Néha csöndesen elmosolyodom:
Jaj hátha a hat csöpp vasgalamb elszáll!

Elszáll és visszaszáll. © Kópzelet!
Hisz Szent Márk terét én óbennük láttam.

Es velük jártam lent Itáliában.

Rajtuk szálltam be olasz földet s eget.

Ó idők, tájak, amiket nem láttunk!

De vannak róluk könyveink és tárgyak

S ünnepnapokon elmesélnek nálunk . . .

S néha mintha elvarázsolt nyitányra

Egy nagy, kék bársony függönnyt széthúsnának...

S mi azon időkben s tájakon járunk

Színésznézői egy álomszínháznak.

Mándy Gyula.

Mándy Gyula: Ó hangulat.

Szűrtem, mint a nehezen csepegő óbort, ezeket a verseket. A zamatjuk belecsuszott a vérembe és én fantasztikumokat kezdtem rajzolni. Ez a legjobb jóslat. Az ember beleolvad valakibe és az a valaki (ez is egy valamilyen szerelem, mint a női) nem is kérdi, merre, meddig vigyen. Visz! . .

A vonatunk ablakán át. (Kicsi, erőszakos ablakok, nehezen forognak, sokat akarunk látni, ideges-izgatottak vagyunk) — magyar rónák bujtak elő, nehezen, dolog miatt fáradtak; mint izzasztó munkából hazatérő estimunkások, vagy épen álombúl ébredő s magát kereső, magát még nem ismerő ember. Súlyos hangulat! — Ennek a poétának nagy multja lehet! S én szívtam magamba zsírtól fényes szagukat, az álmaik ragyogását, a színeik melegségét, a vérüket, a gondolataik némaságát — én a talán mindig fáradt szobaember s tejtől duzzadó friss rózsaszín kebleket szoptam. És jöttek még szerény kicsi kunyhók, fatornácos bizalmas kuriák, egy pirosságban megkérgesedett arcú magyar úr ült bennük, kéjesen pöfékelt, csendesen filozófálgatott, csak úgy magyarosan kevés szóval, sok füsttel, sok szelidséggel. Aztán hirtelen leszakadt az út. Végenélkül.

Minek is kezdeném mi volt benne a szép? Ugy sem lehet egy szóval kimondani. S ezt egy szóval kellene! Dús, nedüs magyarsága? egy pompás fajvonás, mely annyira emberivé tesz, vagy a színesség, a fényforgás: az élet sokasága? Vagy lehet, hogy a nyelve: Izmos, jól konzervált, a legegyszerűbb formákra redukált, a legjelzősebb — egy nyúlós, sok anyagból szőtt nyelv.

Én érzem, hogy egy különös esti öregség szállt rám, egy komolyabb, egy nehezebb, egy mindent megokosító — mikor végig olvastam a kötetet.

Kálmán József.

Csókók találkozása.

Strófák az „Asszonyom“ ciklusból.

I.

Ha egymagadban vagy szobádban
S reádtalál az alkonyat,
Leheld a légben csókodat.

Lehelj a légben lázas csókot
S képzelj elébe valakit,
Akit az Élet messzevitt . . .

Ő mindig-mindig küld feléd majd
Sok csókot, csókos vágyakat
S a csók a csókra ráakad.

Viselő lesz a lég a csóktól,
Mit ajkad lágyan rálehelt
S alig bírva a nagy tehert.

Elér majd hozzám s szűlni fogja
A legszebb légi magzatot,
Mit szív csak létrehozhatott:

Zenék zenéje léssen ott!..

II.

Legyen e dalon csipkefátyol,
Simogassa körül a termeted,
Csókolja hajad s kebledet,

Lihegjen kebled kéjes tűzzel
S ha az életet átkozod,
Szorítsd magadhoz vánkosod . . .

S ha forró vágyad nem pihen meg,
Olvasd e csendes verseket
S cirogasd velük testedet! . . .

Bárd Oszkár.

Órát legolcsóbban javít
Beér Jenő, Deák F.-u. 51. sz.

Világvasárnap. Május elseje szimbolum lett. Szimboluma annak a majdan győzelmesen befejeződő gigászi küzdelemnek, melyet az osztálytudatos proletárság egy jobb, célszerűbben berendezett emberibb társadalomért, egészségesebb termelési rendért folytat.

De május elseje nemcsak szimbolum, hanem valóság is. Egy darabja ez a nap a forradalmiságnak, mert május elseje nemcsak gondolatban, hanem cselekedetben is, a forradalomé. Május elseje nemcsak az elmélyedésnek, a gondolkodó és ünneplő forradalmiságnak a napja, hanem a cselekvésé is. Százezernél többen vannak már szervezve ebben a szomorú, elmaradott, kulturátlan országban, ahol középkorú, tudatlan basák sáros csizmája alatt nyögdécselnek még a legelemibb közszabadságok; ahol a feketeség butító leple borítja el még a felvilágosodás napjának sugarait; ahol hatosos béren robotoló proletár milliók hátából szíjjat hasít még egy merev, kiváltságaihoz komisz szívósággal ragaszkodó középkorú szervezetű osztályhatalom. Május elsején azonban nemcsak az a százezer teszi le a szerszámot, akit már a hatalmasok is ismernek és tudnak. Május elsején nincs munka és nincs termelés sehol az országban és nem százezrek, hanem a dolgozók mind sarokba vágják a szerszámot és ünnepelni mennek, mert ünnepelni hívja őket a természet nagy forradalmának szimbolumához tartozás vágya, ösztöne, sejtelme vagy tudata. Május elsején bizonyosodik be, hogy a milliók harca folyamatban van, hogy a milliók panasza panasz, hogy a harsogó és jogot követelő szavakban milliók fájdalmának elnyomatásának, kifosztottságának jajkiálltása süvit végig e nemesi ország városfalain, pusztáin, falvain keresztül az arany cirádás parlamentig... (v.)

Válasz az „Erdélyi Lapok“-nak. Az Új írók Almanachjáról szóló kommunikénket átvette a fentemlített lap és hozzá fűzte a következő megjegyzést: . . . tizennégyen vagy hányan jönnek, — talán az ő előjelük a vihar és a hó ország-szerte. Mert jönnek, amint tetszett olvasni. Hogy kik, mik? Hát tizennégy újak felett új poéta, a holnaputánosok, vagy mik . . .

A kolozsvári harmadik színházi ujság kritikát ír rólunk, azt akar írni, de mint akárki láthatja, nem egyéb az egész, mint gyerekes heccelődés. Nem baj, majd mi is úgy viselkedünk.

No, hát nagyon szemet szúrt önöknek, hogy — „tizennégyen jönnek“? Igen, jönnek, jöttek . . . azaz ne beszéljünk ilyen magas stílusban, mert nem értik meg, — megjelent Pesten az a kis könyv, amit mi „beharangozni“ mertünk, mert megérdemelték, akik ott *tizennégyen* vannak. Azonban amott önöknél csak *tizenhároman* lehetnek, olyan szerencsétlen képe van az önök kis ügyének.

Vihart, havat hoztunk mi „holnaputánosok“? Nahát önök „tegnapelőttösök“, ha sokat irkálnak, akkor eső lesz. De a csendes

májusi esőre ugyis szükség van. Na lám, még ebben is hasznára lesznek az emberiségnek. Mi ilyen nagy dolgokat nem művelhetünk. Nem bizony, mert nekünk sincsen olyan szép és értékes színházi rovatunk, potyajegyünk sincsen még (ments isten, hogy irigységből mondanám) de meg olyan szép kliséink sincsenek, amiket a la színházi lapok cimlapunkra tegyük. Műsort és szereplőket mi nem közlünk — azon egyszerű oknál fogva, — mert van más is, mit a „lapba tegyünk“. S végül nem vagyunk olyan speciális lap, mint ez, amelyen az országban egy sincsen több, mely minden számát saját nyalogatásával kezdje. Egyelőre befejeztem. (Fb.)

Színházi jegyadó. A „szamosparti Athén“-ben megint szép kis kulturbotrány csirázott ki a műveltséggel trágyázott törvényhatósági talajból. A kitűnő városi trotlikból összeszerkesztett magisztratus készített egy olyan finom, bölcs, okos és jóízű szabályrendeletet, amely az állam súlyos tizezreivel szubvencionált, állítólag kulturális tendenciával fentartott Kolozsvári Országos Nemzeti Színházat egy kategóriába sorozta az orfeumokkal és egyéb mutatványos előadásokkal.

Soha jobban be nem bizonyította az a diszes társaság, amelyik Kolozsvár ügyeit vezeti, hogy mennyi tervszerűtlenség, kapkodás és ügyefogyottság lakozik benne. Nincs várospolitiká. Csak tapogatozzik, mint egy romlott szemű, rozzant inú vén ember. Eddig is csak kivetni valót lehetett találni a várospolitikában, de ezzel a kultur botránnyal dokumentálódott, hogy a kolozsvári magisztratus megérett a gyökereig menő reformációra. K. D.

A zenekonzervatorium „Kamara Hangversenye.“ A zenekonzervatorium növendékei megint nivós és élvezetes hangversenyt produkáltak. A kolozsvári zeneélet oly gyenge alapokon áll, a színház is oly keveset juttat a közönségnek a komoly zenéből, hogy örömmel kell fogadnunk az ilyen nemes vállalkozást és elismeréssel kell megemlékeznünk róla.

A konzervatorium két kitűnő nő tagjának énekszámái voltak az est érdekességei *Gödri Anna* — bár a programm még csak 3 éves növendéknek mutatja — a teljesen rutinizott és az éneklés minden feladatában jártas művésznő hatását kelti. Sikeresen birkózott meg *Delib* nehéz recsitativokkal telt dalával, de különösen *Farkas Ö.* koloraturás műdalával keltett nagy hatást, melyben hangjának minden puhasága, tiszta intonálása tökéletesen érvényesült. *Pállfy Boriska* szenvedélyes drámai hangja, hatásos előadása egészen magával ragadta a közönséget. Nagy hangterjedelmének minden regiszterében teljesen rendelkezik hangjával; a legnagyobb fortisszimó ép oly tisztán cseng, mint amilyen meghatók, lágyak még a legmagasabb regiszterben is a pianisszimók.

A kis kamarazenekar is pontosan betanult repertoárral szerepelt. Mindegyikük kifogástalanul játszott, de különösen *Indig Alfréd*, az oriási technikájú, szép előadásu első hegedűs jószolt velünk ismét szép, biztató jövőt. (Fb.)

Kívánatra egy levelezőlap meghívásra házhöz megyek

Baum Ignácz

angol szabóterme Kolozsvár, Westelényi M.-u. 10. Telefonsz. 774.

Ertesítem a n. é. helybeli és vidéki közönséget, hogy a fent irt cím alatt dusan felszerelt szövet raktárral egyetemben

férfi divat szabó termet

nyitottam, hol e szakba vágó mindenféle munkát elvállalok, u. m. sacco, zsaket, smoking és vadász öltönyöket a legegyszerűbbtől a legszebb kivitelig. Kényelmes fizetési feltételek mellett is.

Sok évi tapasztalatom, valamint kis rezsim folytán lehetővé válik, hogy a legkényesebb izlésnek is 15-20 százalékkal olcsóbban állíthatom elő másnál. Célom elősmert modern szabás, valamint elsőrendű munka által pontos kiszolgálás mellett állandó vevő kört szerezni.

Amidőn a fentebbiek meggyőződésére a mélyen tisztelt közönséget egy próbarendelésre kérve, magamat becses jóindulatába ajánlva, mély tisztelettel

Baum Ignácz.

Lelkiismeretes kiszolgálás

Főzzünk gázzal,

mert a gázzali főzés a legtisztább, a legkényelmesebb és aránylag a leggazdaságosabb. Nyáron a konyhában tűrhetetlen meleg nincsen s amellet bármely pillanatban tetszés szerinti hőfok áll rendelkezésünkre. A beszerzés kiadással nem jár, mert úgy a vezetékeket, mint a szükséges főzőket, fűtőkemencéket és fürdőkályhákat

bérbe adjuk.

A havonként fizetendő bérdíj csekély összeg. Költségelőirányzat, felvilágosítás díjmentes.

A gázgyár igazgatósága.
Telefonszám 41.

A ,THÁLIA'

kávéház

(a Hunyadi-téren, szemben a színházzal)

Kolozsvár
legkellemesebb
szórakozóhelye.

Naponkint cigányzene.

Gyakori
katonazene hangverseny!!

Róvó Aladár kiadásában legközelebb megjelenik HALMI JÓZSEF MENATTI VIVILLA

(Mesék az éjszakából)

olmü novellás kötete. Ára 2.50 K.
A címlapot Szilgethy István festőművész készíti. :: Előfizetést a Haladás kiadóhivatala is elfogad.

Cégtáblákat

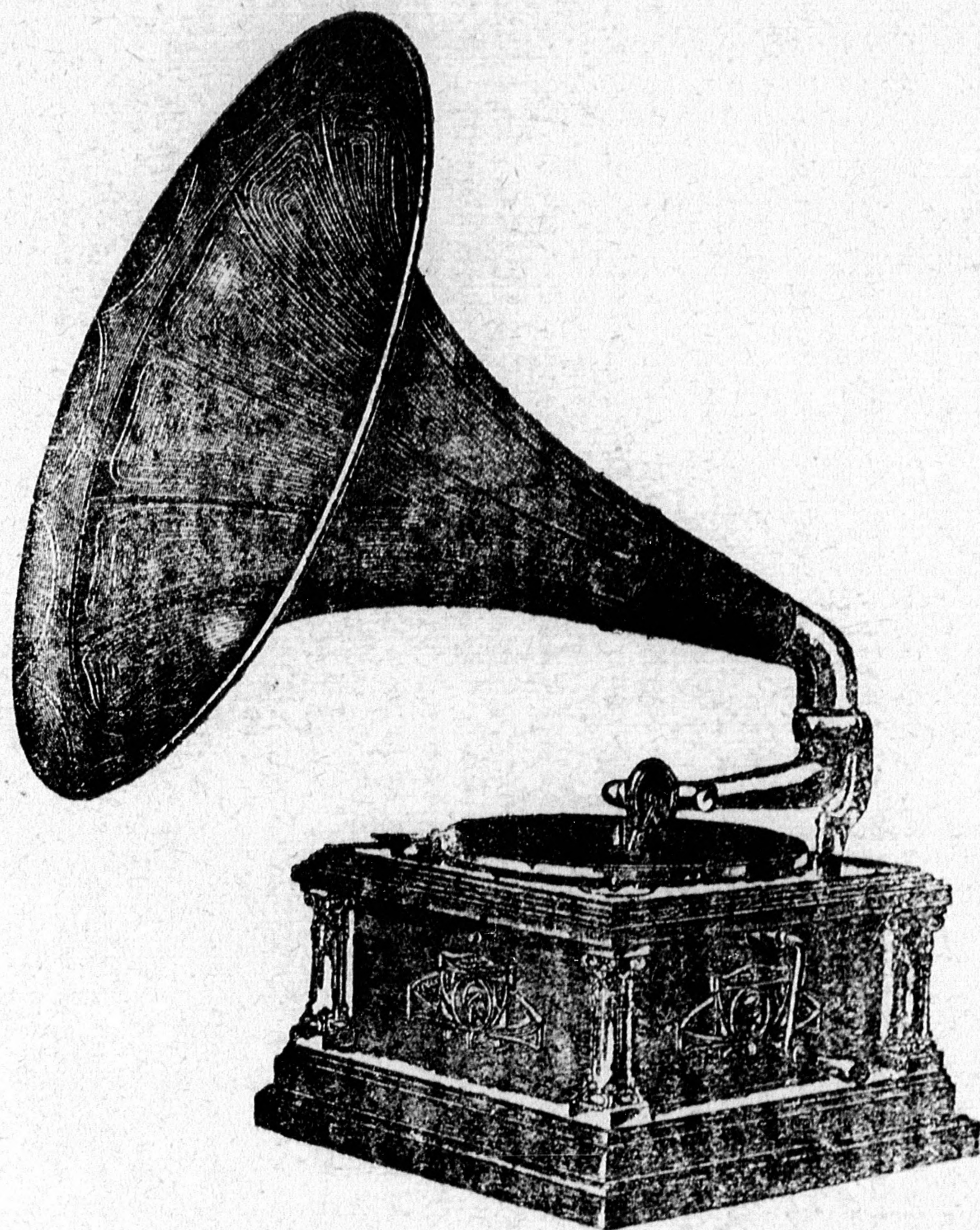
üvegre, vászonra és bádoglemezre modern kivitelben készít
igen jutányos áráért

Belleváry Mihály

cégfestő

Kossuth Lajos-u. 7. Telefon 982

Telefonszám 620.

Telefonszám 620.

Leitner Sándor

mechanikai és elektrotechnikai vállalata
Kolozsvár, Deák Ferenc-ucca 30. sz.

Nagy gramofon és lemezraktár.
Ujdonságok nagy választékban.

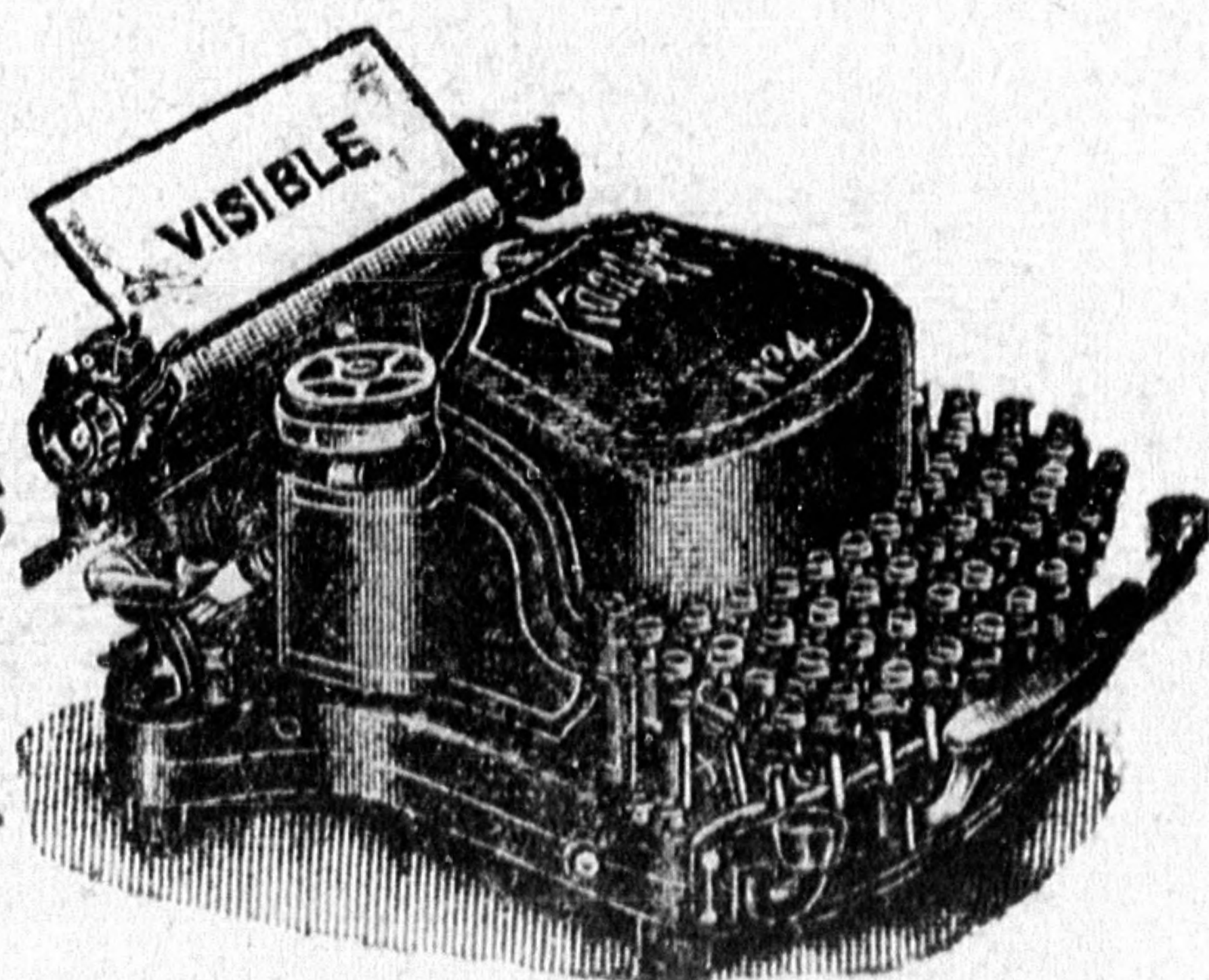
1 gramofon **10** dupla lemezzel K **50**

Nagy mechanikai műintézet

Író-,

varrógép és

kerékpárok

szakszerű

javitása.

Telefon 620.